

Издаван Суботом.

Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ и АУ-
СТРО-УГАРСКУ (с БОС-
НОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ)
на годину 6 ф., на по год.
3 ф., на четврт године 1 ф.
и 50 новчака.

За све остале земље у
ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на
годину 20 франака, на по
године 10 франака, на чет-
врт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Преплатити треба се у
плаћеним писмима ме-
средњи администрацији „Гл.
Црногорца“ на Цетиње, а
коже се и картом упу-
теном на пошту у Котор.
Донесла поштом се уредни-
ству. Рукписи се не пријимају.

За огласе плаћа се од
реда 5 новчака. За огласе веће
и на дуже вријеме иначе.

Позив на претплату

НА

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“.

Почетком ове године отвара се
претплата свијема нашим претлатни-
цима.

С тога позивамо утакло све при-
јатеље нашега листа, који су ради
и у години 1881 овај лист држати, да
нам за времена поштом претплату,
да им не би, због касно стигле прет-
плате, који лист од нове године изостао.

Цијена је „Гласу Црногорца“:

За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-
УГАРСКУ (и за БОСНУ и ХЕР-
ЦЕГОВИНУ):

На годину . . . 6 ф. а. вр.

На по године . . . 3 „

На три мјесеца . . . 1 „ 50 н.

За све друге земље у Јевропи
и Америци:

На годину . . . 20 франака.

На по године . . . 10 „

На три мјесеца . . . 5 „

Претлатници из Аустро-Угарске
(и Босне и Херцеговине) нека шаљу
своју претплату поштанском у-
путницом на г. Петра Рамада-
новића у Котор. Нарочито се у-
помявају претлатници из Босне и
Херцеговине, да нам не шаљу новце
непосредно овомо у запаћеном пи-
сму, за које ми морамо овдје плаћати
свагда по 40 до 50 новчака, него
нека упућују претплату на г. Петра
Рамадонића у Котор, и то поштан-
ском упутницом, која је сад и за
Босну и Херцеговину уведена.

Претлату из Србије на наш
лист прима само књижевник В. М. Мира
Валовић у Београду. С тога нек
се тамошњи наши претлатници изол-
де за времена с претлатом обратити
на ту књижевну.

Претлатници с других стра-
на нека шаљу своју претплату у
наш писму на: „Управу „Гласа
Црногорца“ на Цетиње“.

Цетиње, 1. Јануара 1880.

У П Р А В А

ГЛАС ЦРНОГОРЦА.

ЦЕТИЊЕ, 2. Јануара.

Ступио сам опет у нови један од-
сјек времена који се година зове.

Испред нас је минула година
стара са свијема својим арацима и
сјенима, са благим и мрким лицем
које нам је указивала, с удјелом до-
бра и зла која нам је час милостивом
час немилостивом руком пружала.

Она већ припада царству прош-
лости, и одмиче се све то више од
нас које је оставила у животу.

Пред нама се развија година
нова. На том раскришћу између старе
и нове године, усред праштања с
једном и поздравља другој, људи и на-
роди, који сматрено и разумно живе,
праве рачун са собом, мјери и оцје-
њују количину и квалитет својим
дјелима у минулој години, навлаче
отуд блатицу па суде по њој јесу ли
искредовали у прошлој години или су
ударили у потраг, испитују узроке
напретку или застоју, проматрају све
прилике и неприлике које их могу
снаћи на стаји живота у идучој го-
дини, па према томе праверачуи вје-
роватности за годину која наступа.

И ми ћемо том дијелом и ра-
зумном обичају да се подвргнемо, те
ћемо изирије један општи поглед да
бацимо на минулу годину.

Кад смо лави на овом мјесту
и у исто доба од године мисли своје
излагали, ми смо казали: да је нова
година 1880 Црну Гору зотекала под
оружјем. Донста, Црна Гора већ је
шест пута испронала с пушком у
руци ону раскреницу времена, што
дијели једну годину од друге, па и у
минулој години скоро све до измлака
њена Црна Гора није могла да обје-
си пушку о чуку.

Тешка је то работа била, и мо-
же се рећи без претјеривања: што је
овај пас црногорскога народа подио,
ниједан прије њега подио није. Наши
стари блаженога спомена вођици су
велике ратове; наши стари вођици
су славе ратове; они су драгоцјену
крв своју пролијевали вотоцима, и од
уста својих откидали, кад је ваљало
приносити жртве на олтар слободе
златне и крста часнога, на олтар о-
таџбине. Но блажене сјени њихове не
ће се узнемирати, ако ондје наведе-
мо, да Црна Гора и њена историја не
познаје рата који би толико дуго
трајао и који би од народа нашег за-
хтјевао да сву своју физичну, мате-
ријалну и моралну снагу до највишег
степену напрегне, да за пунијих шест
година само од себе даје а ништа не
прима, да за то кријеже ни о чем
другом не мисли, ни за што друго не
живи него са својим Кијазом заједно
за отаџбину, за част и за славу њену
и за лично име своје.

И, Богу хвала, Црногорац је му-
шки и јуначка издржао борбу ову, у-
право рећи искушење ово. Над Црном
Гором анђео мира шири своја крила;
родитељи и хранитељи вратили се
кућама својим, дједи својој, у кри-
ло фамилије своје, мужевни својим
љубама, браћа својим сестрама, сви
свијетла и поносна образа. Пушка и
јатаган, оруђа то јунаку свијетлију
образ у рату, вјештају се на своја мје-
ста, а мисли се обрћу на другу страну.

Куда и камо?

На та питања данас, на зачетку
нове године, побуђен је Црногорац
више но икад да даде себи јасан од-
говор.

Кад Црногорац не би имао очи за
друго што него да гледа само себе и око
себе, можда би му се смутало бицају-
ћи погледе по том уском кругу. Шест
година ратовања прорало је дубоко бра-
ње по темељу скровнога благостања цр-
ногорског. То не може да се превиди
на први поглед. Куд год се човјек оком
окрене, свуда му падају у очи трагови,
које је за собом оставио велико ше-
стогодишње напрезање народно. Сваки
Црногорац познатији од прве и најви-
ше куће црногорске, од Свијетле Ди-
настије наше, па до пошљедње коли-
бине црногорске, има да забиљежи ве-
ћи или мањи губитак од овога минуло-
га рата. Многи, кад баца поглед по фа-
милији својој, тражи међу младима сво-
јим понеку драгу главу, али ње нема
— остала је на бојном пољу, па пољу
чисти и славе. Многи, кад погледа по
кући својој изнад себе и око себе,
види да шљеме по стоји чврсто, да у
кући његовој је шта нема, да је чељад
и голд и боса. За јој је лице унело и
блјудо, а то је знак да кроз ово шест
година није било доста да и данас да
нема доста од онога што се зове запов
живота. Многи, кад у поље изађе, паће
да није све у реду, да није све сра-
ђено и удешено као што би било да је
домаћинова вриједна рука лебјела над
њивом и ливаком.

Али Црногорац увије боље очи да

отвори, па онда види даље и ванс. Он
је прије свега Црногорац, а као такав
он је „двојак“, он је ивраз у својој
души, кад му је Црна Гора, кад му је
представнији њен, узвишени Владалац ње-
гов, задовољан. Шта су пуне куће пре-
та свијетлости образа? Шта је поједино
шљеме греша општег и заједничког шло-
кешу наше куће државне? Шта је њена
Петрова или Павлова врска великој пи-
ви, која се зове отаџбину наша?

Нагда Црногорац није тражио ци-
љену живота у искључивој себичности, у
ниској угодности јелеснијех наслада, у
прљавој сјајности раскопне богатства
без образа и чисти, него у поштености и
свијетлих јуначких дјелима, у слави сво-
јој и својих владалаца, у чисти и по-
носу своје отаџбине.

Па за то и данас, и ако је сва-
ком појединцу и наје у врећа и трешње
у кући и оскудије у пољу, и пак је
свако задовољан, јер је свако стекао у
ојшњој мјери оно што највише цијења:
свијетло образ, славу својега владалаца
и своју, част и понос Црне Горе.

С том стеченошћу, с тим знањем
Црногорац је био свагда сретан и за-
довољан; то је свагда у највећој скро-
пности сачињавало његово највише бо-
гаство, с којим се он пред свијетом ди-
чио и поносио.

То је што држи Црну Гору на ви-
сини њеној, и што јој не да клоунти ни
онда, кад многи други, слаби и некушени
у крјепости моралијем, повусте и па-
дају.

Том снагом одржава Црна Гора
издржала је што ријетко ко. Не ево до-
шла је ора и за њу, да помисли на се-
бе и на своје снове; дошло је вријеме,
да се дијече тешке ратне које је шесто-
годишњи рат задао Црној Гори, да се
народ почне предизати и кријепити и у
својем материјалном благостању, да се
почне проширив и увећава Црна Гора
изнијавати изнутра добрим и здравим у-
становама, које ће државу нашу узди-
ћи на степен образованијех правнијех
држава, а народ наш приближити колико
се може више народима просвијетље-
нијем.

С тим задацима ступамо у нову
1881 годину. Што нас она у грли сво-
ме води, то не знамо, то је у божијој
руци, и нама у том погледу не остаје
друго него да молимо Свекогубега да
излије с благословом својим своје вишње
дрове на ово голо камење наше, које
је у славу његову доста поднијело.

Но Бог помаже тежаку а не ле-
жаку, и ратару а не боспосичару. То
ће рећи да се поред Бога највише по-
уздамо сами у себе, у своју рођену
снагу, а да с наше стране не пропу-
стимо ништа што би нам послужило мо-
гло при изведењу овијех задатака.

Пред нама је, ако Бог да, година
мира, по мира од рата не од рада. По-
судујимо се даром небеснијем, даром ми-
ра, да што више урадимо за себе и
своје потомство, за Кијза и Отаџбину
Кренимо на посао зрелу намет и двије
вриједне руке, и добром вољом управ-
мо их на дјела мира; обавијемо се ору-
жјем узјамне слоге и љубави, која свје-
ма и свакоме даје вишу снагу: држи-
се чврсто стародавнијих вриједних
предности узвишеном Владлацу и шем
и свијетлом долу његову. Готовост на
жртве за отаџбину и слободу народа,
грезвености и умјерености у изјачу
живљења, па иза свега тога не може
изостати благослов божи и Црна Гора
прославиће се дјелима мира исто онако
као што се сад прославила дјелима
рата.

У то име поздрављамо честитом на-
роду црногорском нову годину.

Грчко питање.

Као што је позната, порта је раз-
слава 2. Децембра својим посланицима на
страну ноту о грчком питању. Одмах сју-
тра дан разаслава је још једну, којом је
досулила ону прву. Ова друга нота пор-
тина гласи по новинама „Болемја“ о-
вако:

„Париград, 3. Децембра 1880. — Ва-
сте јамачно већ доставили до знања моју
дешу од јучерашњег бр. 141 односно
грчког питања. Ми се усуђујемо надати се
да ће министар спољних послова преду-
срести овај документ овим истим духом
помирљивости и овим истим осјећањима умје-
рености, као што их је висока порта по-
казала према необичном и аномалном
стању у Грчкој.

Париска влада не жели ништа друго,
већ пријатељство између објеју држава,
стаљно у тврђење овог пријатељства; она
које да завад доказ овога осјећања
бесприједном несобачношћу и жртвом
земљишта коју је наумила пријети на
заштиту свога права и против жеље при-
морскога народа, који не жели да се од-
ваја од своје легитимне и старе владе.
Али прије свега порта се узда у добре,
правичне и умјерене осјећаје великих си-
ла, које су потписале уговор Берлински.
Она не нади, да ће силе пружити своју
пријатељску руку преко концесија, које је
турски пружао да учини, повинујући жељу
Јевропски изложени у тржиштном прого-
воду пометутог уговора, г. а. интереса
који и њу побуђује да мир одржи али
нако не преминује границе правичности и
остарјелости.

Ове границе оправдавају се с једне
стране тиме, што нема никакве жртве
или ма каквог мотива од стране ове на-
ције која хоће по што по то да увећа
своје земљиште; с друге стране оправда-
вају се прегорјелима које је без пре-
цендеце и знатним уступом области, што
правог сопственика доводи до тде, да при-
ми границу линију коју је одредио кон-
грес Берлински а која је у осталом, као
што сам пошљедњи пут разложно, само
дрост израз једне жеље па следственог и
нема никаквог обавезног карактера. Ако
се између осталог примјети, да је Грчка
својом неутралношћу у пошљедњем рату
заслужила да јој се земљиште уступи, ја
мислим да њу моћи, а да ми се не пре-
бади претјеривање, пријетити, да је при-
судство наше флоте на обалама грчке кра-
љевине и наша војна демонстрација на гра-
ницама Емира и Тесалије учинила те је
онда потребна била та неутралност од
стране јелинске владе, и да су жртве и
пште биле са свим на нашој страни,
јер отоманска влада, а самим савјетом на-
вјесних сила, није дала нашој оружаној
сили да чини ма какве офензивне покре-
те, а јер се на граница грчкој морао ка-
што мобилизацију корпус од 40 хиљада
војника, а тај би се корпус могао и на
боље употребити, ако не против Грчке,
која у осталом није престала изазивати
нас свакојаким начинима, а она би се у-
потребила на позорници гитанских борбе,
која се тада бјеше почела развијати, бор-
бе у којој би судјеловање овог корпуса
било од велике вриједности за нашу хра-
бру војску.

Ми видимо да се ово позивање по-
навља још оштрије, оно се сад изјављу-
је у облику знатних припрема ратних, у
честом улазима грчких чета на наше
земљиште, у отвореном јавничним изјав-
ма и на пошљету у облику жестоких
нападаја од стране грчке штампе, док ме-
ђу тим порта и поред оваког стања ства-
ри марује и не миче се и жели да и да-
ље мираа остане, и шта више рада је да
важним материјалним концесијама постиг-
не помирљивост.

И тако мислимо да овом не управ-
љом никакве неоправдане анел на вели-
ке силе, јер је ипак ипак основна
на свјетлих и јуначких принципа и хуман-
ности, као и на идејама великих сила
о миротворности и правичности, а на дубини о-
них благодатних осјећања, које су нам
оне безбројно навјештавале. На многих
примера њихове правичности морамо по-
менути један случај: нот се висока порта
сва са задовољношћу и ту је славај ства-

та осуда, којом су велике силе осуђиле клада Грчку, кад је сва за враћење цариградске конференције поднела предлог граничне линије, на који су оне, ма како да је био правичан, одговориле формалним неодобравањем.

НЕКОЛИКО ЧИЈЕЧИ ПО ПОВОДУ ТУР-СКО ЦРНОГОРСКОГ РАЗГРАНИЧЕЊА.

(Свршетак).

Да би се схватио садашњи положај ствари у тијем крајевима, напоменућемо се неколико ријечи догађаја те су претходила. Ови догађаји, на жалост, представљају читав ред нечувених, то тачних то грубих манифеста, помоћу којих изумируће муслиманско господарство трудило се да сачува свој утицај над Арбанасима.

Потписавши св. stefanski уговор, а последице и берлински трактат, порта се од првога дана старала да изнађе средства како би јој могло бити да не испуни обавезе које је на себе примила односно Црне Горе. Непогодије крива у свјема питањима, која се тичу кнежевине, појавила се први пут у ово вријеме, када је иза свршетка рата, којом је Турска свршено поражена била, у фебруару 1878. године послала своје изасланике у Вир-Пазар ради устанивољења демаркационе линије између наше војске и Црногораца. Познато је да се та комисија разшла посави неколико сједиња, и да не само није свршила свој посао него да га није ни отпочела. Како оруђе Турцима, у цијели за којом су они ишли, јавили су се Арбанаси, работорни народ, који је свагда уживао скоро потпуно независност и који ако је кад и помагао Турцима, то је било само тада, кад је у борбу увучен био муслимански фанатизам или заједничким с њима интересом. Познати потпуно своју немоћ односно Арбаније, порта се лукаво користила расположењем становника у том крају, и испод руке не само да их је подстицала на отпор него их је и са свјетом отворено снабђивала оружјем и муницијом и доваљивала је цијелим својим редовним батаљонима, да к њима одбјегавају. Све се то јасно показивало у свјема њезинијем позицијим дјелима, особито у вријеме окупације Босне од стране Аустрије, када је порта, под изговором као да које да угуши буну у Босни, водила сама праву војну с Аустријанцима.

Што се тиче Црне Горе, Турци су првије свега ставили себи за циљ: да не уступају Подгорице ни округа гуњског, која је мучно доступан како са стране Црне Горе тако и Арбаније. И у име тога, они се пуштају у читав низ лукавства: Јевропу укљеравају о тврдој намјери да хоће да предаду уступљено земљиште, а Арбанасима званично шаљу грозне заповиједи: да се покоре вољи падише. Но у исто доба тајна унутрва њихова гласе другачије, и месним властима проширивало се најстрожије, да свјема сретствима народ дижу на отпор.

Иза тога отпочели су бесконачни преговори, обећавања турска и грознице сваке стране и од стране западне Јевропе, које је све на пошљетку дотле дошло, да се порта у прољеће 1879. рајешила да преда Подгорицу. Потписавши по поводу ове предаје конвенцију с Турком, Црна Гора ухватила се у замку. Вјерујућа потписима турских делегата, окупљених у Вир-Пазару, војска црногорска напустила је Уцињски округ, који је још од времена рата, у име залога, остао у власти црногорској; напустила га је у исто доба, када

су Турци предавали Подгорицу и не мислећи никак предавати Гуњску. Турска влада користовала се итаг час случајем објавила, да јој се чини негодно да у исто доба преда и гуњско округ, но да ће неодложно предузети све мјере које су за то нужне. Од то доба ово обећање понављало се небрђено пута, по међу тијем Гуњски округ не само да није предан Црној Гори, него на против Турци су тамо слали, по распоређењу гуњског Хусејин-паше из Скадра и Назиф-паше из Призрена, оружје и војничку помоћ, како је то, међу осталим, откривено ишаљењем и доказано у протоколима црногорско-међународној комисије од 1879.

По ова комисија није имала успјеха: крајина непогодност турских изасланика, која су навалила и редовно себи противрјечили, нашла је разлогласност и у осталим члановима комисије. Турци, у својој нечувеној дрскости, дошли су чак дотле, да су отворено свом стали на суворот раду комисије, те су комисари принуђени били протестовати и иза тога читаве мјесеце дана проводити у потпуној беспослености. Кад се на измаку године рад опет обновио и кад се комисија појавила близу Гуњске, тада су Гуњци послали јој дрску опомену да се не приближује Гуњску, и то је било јавно наведено по налогу Хусејин-паше, и шта више предано комисији посредством турског изасланика. Не обзирајући се на то, што је по захтјеву јевропских кабинета, а нарочито Русије и Немачке, за све то пошљетку гуњског арбанаски Хусејин-паша био смишљен, ствар сама никако се није помакла унапријед; комисија није провела ниједне од границе, а Гуњске и Плаво остало је као и прије у рукама Турака-Арбанаса.

У зиму 1879-1880 опет су обновили бесплодни преговори, по овај пут, по иницијативи Италије, дошло се до закључења нове конвенције између Црне Горе и Турске, коју су потврдили и остали кабинети, те су учествовали у берлинском конгресу. По тој конвенцији Црна Гора одриче се Плаво и Гуњску, во у замијену за то има да добије од Турске Крајину починују од Куча до долине рајеке Цијевине, за тијем познату Хумску позацију, која своје близином грозав Подгорице, и онда на јевропској италијанској Скадарско-га језера Личене Кастрате и Хоте. Говорило се, да је ова ствар свршена, по то се није оправдало: Турци су опет сукавали, и овај пут са свјетом грубом назином, просто не одржавши задате ријечи. Из захода они напусте хумске позације а о томе извјеште Црногорце тако криво, да о њим, стигаши на одређена мјеста, били дочекани огњем из пушака од Арбанаса, које су Турци, међу тијем, пропустили у позације. Кучка Крајина остала је у власти кнежевине како ју је војска црногорска заузела још у г. 1877.

На тај начин преговори развргоше се без каквог резултата, те је Црна Гора, изведена из свјетла и оштећена непрекидним ратним положајем који се без престанка продужавао од 1875. године, почела пријетити да ће формално прекинути све сваке с портом. Јевропски пак кабинети, добро поимајући да би прва пушка која пукине на балканском полуострву могла повести к пошљедицама круним и жалосним, предложине из нова своје посредовање, које је овај пут довело до треће конвенције, по којој се хумско питање има оставити нерешено, а у замијену за Плаво и Гуњску има се уступити Црној Гори Уцињски округ са доњим тјечијем ријеке Бојане.

кала, тада је најудеснија млада вода. Она раствара сама собом нечистоту с површине коже, али још боље, ако је у њој мало растворена сапуна. Велик мало за то, што сапуна раствара покожицу, и сад би јако насувањавали кожу, то би он растворио и оне дјелове епидермиса, који још нијеу сапуном. Кожа би тиме била повријеђена, као што је видимо на рукама пралицама, и природа би се одупрла тој повриједи тиме, што би таложила на кожи дебљу покожицу, а где се ове патолошке многе, рекао сам да пожа постаје дебела, жуљевита.

Често прање лица сапуном чини, те жене у нас добију ранању кожу на лицу. Овај чини то, да сапуна с лица «маса» збоја, али тај се може боље уклонити, кад се лице поправа и брашном. од ивица а за тим утрје и енерге биетром водом (само руке вода прати сапуном а лице чистом водом и сушењем. *)

И синга се пере најбоље млаком водом, кад је калана или прашава; иначе када је прати свјежом водом. У овим мисли се да топла вода чини лице бијело, а хладна да му даје румени боју. То је кетина. Иа топле воде кожа ће да захлади у ваздуху и кри за ње да се потисне дубље у тијело; напре-тав иза хладне воде абуде се већа струја крви у кожи, те се ова њоме загрије и обоја.

Бескидница је прати кожу, особито

С погледом на све те догађаје, нова међународна комисија, која се састала у прољеће 1880. године, била је са свјетом безуспјешна, као и њене претходнице, и није сировела нову границу ни за једну пед.

Арбанаски доброволци пак, од своје стране, вијес у лудо пропуштали вријеме; подстрекавани Риза-пашом они су се пожурили да заузму уцињски округ изјавивши да га неће дати Црногорцима без боја. Опет се отпочну бесконачни преговори. У то доба изасланици су се састајали час на Ријеци, час у Вир-Пазару, час у Куњи: свуда се много говорило и писало, но ствар се није помакла ни за један корак у напријед. Рјешено би да се прибегне к пошљедњем средству, те у Августу 1880, по иницијативи Немачког округа се јевропска флота поради демонстрације. Бродови свјетских великих држава појаве се у Боки Которској; по оним су се окупили само тога ради, да подрже Црногорце у нападу на Уцињ, почем је Риза-паша изјавио, да Уциња неће предати без боја. Тај неочекивани обрт поразно је све и проузвело је у исто вријеме несасгласност међу државама, од којих многе нијесу жељеле да се отворена војна поведе против Турака.

Риза-паша, за важне услуге које је учинио својој влади, био је наград познат, вјерозатно ради награде, а на његово мјесто јавио се Дервиш-паша, који је своју службу отпочео тијем, што је одмах ступио у тијесне преговоре с члановима арбанашке лиге. Шта се ту међу њима зборило и каква су закључења донесена, то је у ово вријеме мучно казати; по на пошљетку свршено је тајем, што је Дервиш-паша, иза незнатне, може бити напријед уговорене чарке с Арбанасима, ушао у Уцињ, и не дагво предао тај град Црногорцима.

На први мах могло би се рећи, да је сада ствар ова свршена; но било би неосмотрено, кад би се вјеровало у потпуни успјех. Порта и њени пријатељи Арбанаси, чију депутацију тако свечано примају турски министри у Цариграду, нијеу још ни из далека испунили сва своја лукавства.

Не ваља заборавити на тешкоће које ће наступити при предстојећем проведњу граница, и да то, да Арбанаси-Турци сваки час могу напасти на Подгорицу, која је са свјетом без заштите, налазећи се на дохвату топовима турским са хумске позације.

У осталом, не одајући се нагађању и претпоставкама, више или мање вјероватнијем, када састави вријеме, да оно ријешити сву ту масу горућих питања, која, непрестано гомлајући се, сазријевају на Балканском полуострву.

Барон Н. Кауљбарс.

Политички преглед.

У политичком свијету данас грчко питање заузима прво мјесто и њему се поклања сва пажња. Оно пролази кроз вете оне канале кроз које је пролазило и питање црногорско у потпуно вријеме. Разноврсна гласови о том питању мијешају се сваки час и у тој збрци се може се лако разазнати шта је истина а шта не. Зна се за сад толико поуздано, да је француска влада за рјешење тога питања предложила одабрани суд и да су велике силе, иза дугог затезања, на пошљетку пристале на то и препоручиле тај пријед-

на лицу, врлом водом, јер ће њоме јако да набубри а иза тога кад захлади, да се смажује, као оно што виђаемо на људма, који су били гојазни на згршање.

Прање ваља не само да чисти кожу него у неколико и да надражује живце у њој. Тај надражај веома је потребан за укупну радњу коже. Хладна вода слабо чисти кожу, али надражује живце све то јаче, што је хладнија; топла је чисти добро, али их слабо надражује. За одржати кожу свјежу а живот чео, ваља да се абуде и једно и друго, и за то је најбоље за оне, који се не перу дневно, опрати је млаком а испирати је хладном водом. Ко тако чини, слабо му је сапуна од потребе, и тада занављање покожице иде својим правилном током. У кога је кожа чистија, хоће рећи, ко се дневно пере, тај најбоље чини, да узме свјежу устајану воду. Није никако пробитачно прати се не-ома топлотом водом, почем ова јако слаби и лабави живце, и тиме сјетљава рад коже.

Јутро је најгодније вријеме за прање коже и то, пошто се ова мало порасхлади — а доста је прати је један пут на дан. Йуди који се одије често перу или узимају за прање одије хладну воду, постају с временом раздражљиви, будући се тиме живци сувише драже.

Вруће или знојава тијело не треба нигда излагати хладној води, јер отуд долази јаки назеби. Било да се купамо или да се перемо, ваља највише расхладити кожу у ваздуху, и учинити је таме мање осјећљиву од студа. Нарочито ваља у томе пазити на дјецу, будући је њихова ко-

лог и Грчкој и порти, по ниједна од ових није га примила драгозољно, шта више покине људлау да га је и једна и друга одбила, а наиме Грчка је тражила да јој се саопшти, који су есенга том суду и које су мјере одобрене да би се Турска принудила да изведе оно што суд ријеша. С друге стране јавља се, како су велике силе наумиле да повуке Грчку да с нова ступи у непосредне преговоре с Турком. Преида се зна да ови посеговори не би ништа вриједили, јер и дојако нијеу имали никаква резултата, ипак се хоће тијем као и другејем подобнијем средствима сукоб између Грчке и Турске, који се чини неизбежан, бар до прољећа да одгоди, а на прољеће — што Бог да!

У Грчкој се у пуном смислу ријечи спремају на рат. Зајам од 120 милиона драхама има се учинио, јер је скуштину већином одлучила; исто тако има се сазвати под заставе сва народна војска.

Међународна дунавска комисија издала је на свијет извјештаје од својих шест сједиња, које је држала у прошлом мјесецу. Из тих извјештаја види се, да комисија у главном ништа није урадила. Што се тиче државна пошљедињих заступника у њој, види се, да у Аустро-Угарску стоји само Немачка, а све остале су државе против ње, навише пак Румуњска.

У Францеској имали су ове недеље отпочети избори за општинска вијећа, који су тамо од врло велике важности јер се по њима сули какви ће бити и избори за скупштину. Највише ово вриједи за изборе париског општинског вијећа; за ово има већ 211 кандидата, од ових 100 републиканаца, 58 комунала и подобнијих анархиста, оно друго реакционари од сваке руке. Држа се, да ће бити изабрана већина старијих општинских вијећника.

Данас има се отворити у Београду српска народна скупштина, која ће бити једна од најважнијих скупштина, а ако Бог да, и најкориснијих скупштина у Србији. Народни представници, слободном вољом народа изабрани, скупа са својом владом која појери се њихово и владачево ужива, умјеће пронаћи добре путове, којим ће се земља извући из тјескоба, у које је сатјерана својом међународнијем односима, нарочито према сусједној аустро-угарској монархији.

Домаће вијести.

Цетиње, 3. Јануара.

— Његово Височанство наш Књаз и Господар вратио се у недељу 21. Децембра пр. г. са цијелом пратњом у повољном здрављу са свога пута у Нишких где је брижљиво прегледао тамошњу фабрику свира и млечну привреду.

— Благодани и празници безжитији, прослављени су код нас као и сваке године по народном обичају а с православном хришћанском побожношћу. Још на неколико дана прије бадњег вечера бијаху све куће цетињске окићене бадњацима, а на сами бадњи дан пошло је Његово Височанство наш Књаз с пратњом у околинау да осјече себи са своју високу кућу бадњак, који ће красити свијетли двор, прву кућу црногорску која претходи лијеписним примјером у чувању красотије народних обичаја и у хришћанском пра-

жа од припреде врућа по у одмасних људи. За дјецу је најбоље утринути свјежу воду са млаком.

Двострука је корист за оне, што су виши прати своју кожу дневно студеном водом. Највише у њих често долази кожа у додир са ваздухом те ће тиме с временом да отврдне и да боље подноси промјене ваздуха; за тим ће хладна вода још боље да свикне кожу на промјену топлоте, те ова неће лако осјећати студ, нити ће лако да назебе. Позната је ствар, да људи, који се перу хладном водом у опће мање пате од назеба и мање осјећају студ ваздуха, по оним што држе ваља своје тијело вруће и што не излажу често своју кожу свјежем ваздуху. Они што перу дневно своје ноге у студеној води, обично мало или нимало не пате од назеба, као што је криваца, гушобола, кашаљ и др.

На западу је дневно прање коже тако уобичајено, као што је у нас умињање лица. Мушко и женско пере се тако у сваком положају, и саме болесници прекидају то прање или га чине на други начин према пропису лијечника. Тако се жене купају и у зграјавој трудноћи, јер вруће купатило олакшава порођај. У нашем свијету жене јако зазгору од њега.

Кад сам већ прешао на купања, ваља ми рећи, да се ваља хоће јаче да утиче на кожу а посредно на нас живот по што се то може постићи прањем, којим се поглавито чисти кожа. У купатило стоји наше тијело у тијесном додиру с водом, и стоји за дуже вријеме. Тада се зби-ва ово двоје: Вода улази кроз рунице

Листак „Гласа Црногорца“.

КАКО ВАЉА ЊЕГОВАТИ КОЖУ.

Пошто смо сазнали каква је створ које, ласно ћемо схватити каква ваља да буде њезина нега. Видјели смо, колико рад коже захвата у укупан живот, па ћемо појмити, да од ове неге много зависи живот и здравље човјека, а у прву руку његова снага и бистрина. Најбоље можемо олакшати тај утицај њега на људма, који су себи ставили за правило, да перу кожу и да се купају.

Главна је негодност у његовању коже — вода. Њоме може да се удушавати укупна радња коже, која — као што знамо — схвата у себи дисање, дучење и ушисање. Према томе, шта хоћемо да постигнемо од овога трог, употребљавамо различиту воду на различити начин.

Први свга ваља ми рећи, да је за сваку врсту његовања коже најудеснија млада вода, (вијетна је каланија). По зна-њемо је за томе, што се у води не гуња ни сапуна, као у буварениј и изворној води, која обично садржи много растворена преча. Речна вода има још и ту особинет, да јеје одије хладна (ве да је и кетина) те у њој не можемо плазити, као што би могли у води из дубина бунара, која се обично ладне хладне, те се могу употребити еки за прање прилике.

Хоћемо ли водом да очистио заступени прхут са покожице, или да је енеремо од

ови кваре коју на њему, будући рапање.

вославијем врлинама. Пред само вече поче се варош цијела освјетљавати, а кад се већ смркло, неколико мегла из револвера набачених на свијетлом двору огласе да је вршње да се бадњаци уносе у кућу и у славу Божију прелију и запале. У исти час цијела варош цетињска о-рела се од једне на пушак великих и малих, и свудје се у свакој кући уз весело и радост домаћина и челади уносиле бадњаци. Пушчава и весело трајаше дубоко до под саму ноћ. Сутри дан рано у јутру огласише звона на црквама, да се иде Богу на молитву. Јутру и службу заједно одслужило је Њ. Високопреосвештенство наш г. митрополит Иларион сувише свештеника, а присуствовали су Њихова Височанства Књаз и Књагиня са свијетлим члановима књажевске породице, црногорски државни савјетници, министри, чланови великог суда, други достојанственици, виши и нижи чиновници, школска младеж са својим наставницима и мноштво побожних народа. Иза службе, по што се изашло из цркве, народ се дубоко и здравно поздравом: Христос се роди. За тим је више чиновничко-хришћанском обичају тријеца била постављена у просторији посету сламом. Њихова Височанства благовољела су милостиво примати честитања и са појединцима од чиновника љубазно поразговарати. За тим, по што је тријеца благовољела, приступило се закуци од пецава спремишеног на столу и од осталих јела, у којој су учествовали сви високи чланови свијетлог књажевог дома. Иза закуске пошло се из свијетлог двора на честитања по разнајем одличнијем кућама, и то је тако трајало до подне. На подне је сваки у свом дому проводио благи празник рођења Христовог о оном што је коме Бог дао, а тако су и друга два дана Божића уз опште весело народа и непрекидно метање из пушака, а разумје се и уз редовну посету службе Божије у цркви преведена.

— Ново љето прослављено је на Цетињу, као и сваке године, свечаним начином. Већ на неколико дана прије измака старе године почели су се окуљати на Цетиње одлични главари из цијеле Црне Горе, који су пошлани да честитају својим Господару нову годину. Уочи саме нове године, када се већ смркло, Божић варош наша посвуд освјетљена и многобројним народним заставама окићена, а по улицама вршале народ посматрајући освјетљење. Исти дан на девет ура у вече бијаше прирешена вечерња забавна у свијетлом двору, на коју су позвани били одлични гости из унутрашњости Црне Горе као и из вароши Цетиња. У девето освјетљеним просторијама свијетлога двора, у присуству Њихових Височанства Књаза и Књагинје, отпочела је у девет ура и играња, у којој је учествовао отијени свијет цетињски, уз пратицу једног дијела региментске музике из Котора. Играња је уз најбоље расположење свих присутних трајала до под само по ноћ, а прије по ноћи, око 11 ура и по, пошло се на вечеру, која је давана у два салона. У великом салону вечерао је Књаз са својим државним савјетницима, министрима, другим вишим чиновницима и гостима са стране, а у малом салону вечерала је Књагиня са члановима дипломатског тијела и с гостињама на забаву познатијих. Уред најбољег расположења при трпези, тачно у 12 ура у по ноћи, пушке топ испред двора, за знак да се стара година раставља е повом. У исти час Његово

Височанство, држећи хљеб у једној а чапу жива у другој руци, усташе и издрави честитом својим народу црногорском, са жељом да му буде нове године пуна срећа у свему, баш као што су к пуне руке књажеве. Прегласно «живи» зазори се по цијелој дворани, докле међу тијем испред двора топ у 21 метку оглашаваше наступ нове године. У то уће из објектнег салона у дворану и Његова Светлост, наш млађани Престолонаследник те с часом у руци наиздрави овако: Честита вам нова година, Црногорци! Бурно и одушевљено «живи» зазрије на све стране. Иза овога усташе министар унутрашњих дјела г. војвода Машо Врбица и наиздрави Његовом Височанству Књазу и цијелом свијетлом владалачком дому, што је с највишим одушевљењем и бурним «живи» и «живели» пријемљено. За тим Његово Височанство Књаз наиздрави здравцу: «за дуг живот руског цара Александра, гањег моћног покровитеља, и за срећу његовог нама братинског великог народа руског». Ост бескрајно «живи» разлијегање се по цијелој дворани. Иза овога напује Књаз здравцу «својом цркви и великодупном сусједу, аустро-угарском Њесару и краљу, који је у толикојем приликама, па и сад приликом набавке оружја за Црну Гору, посведочио наклоност своју к Црногорцима». Бурно и одушевљено «живи» зазори се иза ове здравце. Међу тијем узеше из објектнег салона и аустро-угарски заступник, г. барон Темел, те му Његово Височанство полови напиту Њесару и краљу аустро-угарском здравцу. Г. барон Темел усташе и благодари Њ. Височанству наиздрављајући у исто доба «честитом и племенитом народу црногорском са жељом: да под мудрошћом владом Њ. Височанства Књаза све више и више напредује у сваком добру». Ова је здравца испраћена одушевљеним усклицима: живи! Иза ове здравце Њ. Височанство Књаз наиздрављајући опет народу црногорском држао је подужу званичну бесједу, која са својих мудрих препорука, прелих мисли и узвишених погледа ваља да се дубоко уреже у срце свакојем Црногорцу. Жао нам је што у цијелости не можемо да саопштинамо ту прекрасну бесједу, која баш тијем што је измислила на свјеточи да се наш љубљени Господар дају и ноћу носи мислима о благу и напредку своје земље и свога народа. Ми ћемо овдје од прилике бар нешто извести из те знамените бесјед. Напомињући како је народ црногорски за ово шест година неувекидног ратовања имао да поднесе неуверне муке и трељења којих маје познавао до јакко ниједан нас црногорски, рече да је сад, Богу хвала, наступило доба мирнога живота, али да су тијем напустили и нови задаци за Црногорце. «Шеста година — рече Књаз — од кад је пуцка пуцка у Херцеговини и озовала вас на: ко је витез! Од овога дана до данас нијесте преставили војевати. Војевали сте славно и јуначки, то вам ни свијет не одриче. Претријали сте сваке муке, пролали сте велику крв своју и душманску — сам Бог зна колико! Нико не би претрпјо што сте ви претрпјели. Ево шеста година од кад у своје домове долазите као што у мирно доба гости долазе: ноћ, двије, недјељу, мјесец на на границе, на стражу, у бој! Колико су вама домови штетни, то само они људи могу знати, који су радни, који оцјењују рад, који су за благостање Црне Горе пошени. Ратно стање није вам дало ни узорати ни пошљети. Мајке, жене и сестре ваши распале су се јадно мјесечеа вам брашњенике и носећи вам их на све крајеве

(екважине) у ткање и тамо прелазу у ври, који поље постаје бистрија, покретљивија. За тим она надражује живце јаче, будући утиче стално на њих и утиче дубље. Кунање дакле засија много јаче у њих живот но што се обично мисли, те с тога ваља да смо веома на опрезу према купатилу.

Смјешан је обичај у нас, купати се у свјежој води, «да се расхладимо», као што се то чини дјеци. Као оно лице, тако ће и читаво тијело да се сврхуи после хладна купатила, све то јаче, што смо дужје стајали у хладној води. Хипези се перу, кад је врућина, врелом водом; Турци иду у «хамам», који је још врући — о боје чине боље од нас, јер се иза оне врућине за дужије одвијају свјежје у владу, као оно ми што се сејебамо, кад се свијемо из топле куће у подрум, и у онај исти, гдје смо сејебали топлоту, кад смо зими улазили у њ из хладне куће.

Је ли купанье потребно? О томе не може бити сумње. Човјечији живот отпочиње у води, — дијете је у утроби матерној окружено водом, будући је вода, кад се загрије крвљу топло, те е тога је у њој зачеза најбоље сачувано од наеба. Та вода се без сумње тамо циједи кроз ткања и кризани у крв зачезу те олакшава његово мицање у снушним судовима његова тијела.

Кад узмемо сад, да ти крвни судови

нијесу много шире, кад се дијете роди, појмићемо, да је његовом тијелу од потребе тешии додир с водом, за да би се наставио тај процес, што га је природа удесила у утроби матерној. С тога сам рекао, да је кунање условно за дјечији живот. Последица, како се весело прабавља мало дијете у купатилу, како слатко сиса и како мирно сип иза њега, на ћемо се уверити да је тако. Матере наше дакле чине добро што купају дневно своју дјецу у првој години, али гријеше јак, што не настављају и даље то кунање. Обично се иза прве године (гдјешто и прије) прекине купанье, и тада дјеца рижетко већ виде воду на својој кожи, а кад се једном одуче с матеом иду у купатилу да сперу као са себе. Успитане дјеца ваља да ради на томе, да дијете сматра кунање, или прање коже, као природну потребу, као што је то јело, пиће и сан, па ће дјеца моћно вршити ту потребу.

Разумје се, да вода од купатила ваља да буде све то мање вруће, што је дијете старије, а кад навраш другу годину, тада се (обично у лето) отпочиње прање свјежом водом, утајањом на ваздуху.

Овим што ће тим правем кожа ваља бити чиста, — (особито дјеца браја је уопште), видјемо, да ће у дјетету бити и живахност, која је за његово здравље веома потребна, та живахност нараста долази отуда, што се водом надражују живици у кожи, а они тада пренесу та надражаја на укусан живот. Знамо како може свјежа вода да оживи обамрле и несвијесте људе, баш зарат тога надражаја, који

ише књажевице. Јуначице су, слава им буди! и колико су нам помогле! Али ријеке су суза оне просуле за браћом који су погинули и с вама раздвјајући се ваља у страху и брзи. Ево шест година ледеком су одјела и брда и поља наша. А кога то најбоље боли? осталима пак да погодите! Бог, који мир и ратове дава, зна како дубини јоу сиромашну земљу, како ми на срцу лежи сваки добри брат Црногорац! Да је Господ дао моћ једноме човјеку, да сву муку, која по народу пада, на себе једино узме, куем ја се, браћо, свачији на свијету, да би сва ваша мука моја мука била! Бог мира и рата, нех му је за славу и милост, ово је стање намамљено и замишљено миром. Јевропа, која се до сад дивила вањему јунаштву и која вам је издржала да већ једном обесите пушку о чуку, ваља сад да се задивити тиме прегућу око мирнога рада, ваљој брзи око плута и мотике. За то на рад, браћо моја, и запамтите: што вам дубље буде ишло рало, све више берићет бићемо. За то: двадесет година у дубину! На ако Бог хоће, да првотемо, па да податнемо који путах и коју школицу, јер би ме, ширине ма, жао било, да не буде у ослобођењу крајевима боље свјетлије по што је првје било. Ми смо вистина сиромашни, ми много не можемо, али учинимо само онолико колико можемо, па ће и то бити довољно да осјетимо корист од овога мирнога рада и да нам Јевропа призна да смо заслужили да будемо примљени у њено коло. Зло би било, ако би догле дошло, да нас Јевропа сада, кад смо ушли у коло осталих држава и примали на себе обавезе јевропскога реда и цивилнације, као задостојне испред врата баци. Надам се и уверен сам да те моје Црногорци не ће допустити. Од мјеи: по-ајих поданика мухамедовске и католичке вјере очекујем да се са својим суграђанима у свему пазе и дубе. Ја не правим разлике између њих и старијих Црногораца, јер су мени сви моји поданици, као оцу синови, једнако мили и драги. Бесједа ова књажева, од које смо само неке главније моменте могли доизети, саслушана је с највишом пажњом и на крају пропраћена је бурним и одушевљеним «живи» Књаза. Иза тога пошло се из тријеца у велики салон, гдје је већ чекало друштво спремно за игру а по што се још која игра одиграла, благовољела су Њихова Височанства милостиво отпустили своје госте, који су се у усхићеном расположењу разишли својим кућама. Сутра дан прије подне служена је служба у ови св. обитељи, вод чинодјеством високопреосвештеног г. митрополита Илариона и у садијетво више свештеника, а присуствовала су Њихова Височанства Књаз и Књагиня, државни савјетници и министри црногорски, чланови дипломатског тијела који се овдје налазе, чланови великог суда, виши и нижи чиновници црногорски, школска младеж са својим учитељима и учитељницама и мноштво побожних народа. Иза службе боље ишло се у свијетли двор на честитање. Наприје су високи чланови Књажевог дома својој глави, Књазу, честитали, за тим чланови дипломатског тијела, иза овијех црногорски државни савјетници, министри, чланови великог суда и бригадир, за овима остали достојанственици и чиновници црногорски. Његово Височанство Књаз благовољело је милостиво прихватила честитања и с појединцима из градуријских корпорација љубазно поразговарати. Тај дан и сутра дан Књаз је држао у својем двору једнаке, на којима се са својим војводама разговарало и

се пренесе о коже на срце и плућа; и то знамо, како се лако мачемо иза купатилу, било врућег или хладног, на није ли тај уплив, што га опажам на себи, исти и у дјеце?

По дјечијем прозису не ваља у хладном купатилу остати више од десет минута, будући хладна вода одузима тијелу топлоту, док је у тојан, те може лако да дође до наеба. То се забавио лаже у стајаној води исте топлоте, по у текућој. Осим тога знамо, да та хладна вода јакко надражује живце, те када кунање траје дуго или се често употребљава, човјек лако може да пренадражи живце и да постане што се каже «нервозан». Ваља имати на уму, да што се човјек купа и одустати од тога мњења, да то бива само «да се расхлади».

За дјецу, која се браја испаравају и за људе који имају густу крв, најбоље је топло купатилу, јер у њему се распринуће од коже те вода лакше улази у тијело. У њему се може остати до пола часа; анда више, јер се у топлој шире крвни судови, те могу лако гдјегод и прснути. Йуди одвећ пухави крв или они што имају какву маху у срцу, добро ће чинити да се клоне одвећ топла купатила, па и у маком да не стоје дуго. Напротив ће топло кунање свагда чинити добро онима, што имају одвећ надражљиве живце, јер ће да их смиа. Честа врућа купатила општеће раину коже и ра-слабити читав живот.

Као добро ерствено може се употребити и кунање ногу, да се крв побуче на

савјетовао о разнајем порацима и мјерама које се у овој години имају предузети за напредак земље и народа.

— Доктор Њ. Височанства Књаза, г. др. Рокс Машетаћ, добио је овај дан од белгуског друштва «Црвеног крста» крст за заслуге с дипломом члана добротворног овог филантропског и хуманитарног друштва.

Разне биљешке.

(Нешто из школске статисти-ке). Статистика је данас најоузданија руководилац у учитеља народа; зато је и најбржљивије иштују они, који јој вредност и виену возијау. Математичком начином представља нам она разне гране народног бића и жића, које је по то и најверније огледало. Овога пута да саопштинемо некаја статистика дата о стању народног образовања у разнајем земљама.

Узето је за правило, да је од 7 житеља једне земље један од њих у школској доји, т. ј. између 6. и 13. године живота. Доба ова зема се није и школска способност. Ако овај један од ро-чанијех седам житеља посјеи школу, то је онда знак, да школу посјећају сва за њу способна дјеца. По томе је ово правило и поуздани кључ за одређивање просвјетног стања којегод земље. Истали по том кључу омијерати разне земље, то налазиш да погледом на народне образовање прво мјесто у Јевропи заузима Данска. На народне школе троши она више него никоја друга држава; у њој посјећају школу сва за њу способна дјеца (од 7 до 15 год.); неписменијех у Данској нема, као што се то види и на списака новобранца; љубав за читање развита је у њој више но ије, и у том погледу стоја Данска изнад свијех јевропских држава. У Данској је н. пр. год. 1876 излазило по један часовица на 7.612 душа, док је у осталој Јевропи та цифра варијала између 13 аллада и 1 милион (у Турској).

За Данском на реду је одмах краљевство Саксонско, које је на царској изложби год. 1869 добило златну медаљу за организацију школског образовања; за тим долази Виртембершка и Бел. Војводство Луксембургско, гдје број неписменијех износ 14; у Прусији број неписменијех долази до 31. Швајцарску у погледу народног образовања обично стављају из прво мјесто; по то је право само односно негог дијела Швајцарске, нарочито односно кантона: Бера, Тургау, Шафхаузен, Ликенцел и Цурих, дочим одношати ученика на према цијелом становништву Швајцарске стоја као 1:8, дакле веома веома више него у Луксембургу, Саксонској и Виртембершкој. Доста су још знателе државе, као Француска, је је још недавно била цијела с становништва неписмениа, Нагленска, Аустро-Угарска и Италија; али за напредовање у западној Јевропи држи се Португалска, гдје тек из 40 душа становника долази 1 ученик, а на 1500 житеља 1 школа. До год. 1872 стајале су школе у Русији врло лоше. Год. 1855 изналазило је број ученика само 320.000, нои то мало школа бијашу врло хрља уређење, рада слабе спреме учитеља. Послеје претрпјетства 1872 почеле су и школе цинковски кроком напредовати, тако да је већ 1878 број ученика постичио близу 1.600.000; дакле проценат ученика износио је те год. око 2 по сто. Бугар освенијех школа износио је те год. 7.229.589 руг, дакле скоро пет пута више но прије владе цара Александра. Турска се овдје

главе у ноге у оних, што пате од главо-боље, која долази од јакога ствцаја крви у главу. Како су ти људи у старијим годинама скловени канџи, те ваља да се свенну купати чешће своје ноге у топлој води, а да се чувају улазити у веома хладну воду, јер би могао живот доћи у опасност, кад би се крв јакко потисла у унутарње дијелове тијела.

Здравим људма је веома корисно купати ноге (из јутра у свјежој води, јер вода спречава јакко знојење ногу, од чега обично долазе наеби), и отворе тај дио нашега тијела, који стоји у непрестаном додору с хладном земљом.

Йуди што имају одвећ бистру (вонду) крв не требају купатила и добро чине, да се свагда о томе сјетјују са својим леијечиником, почем је гдјешто потребно да се купају с тога, да убрзе испаравање воде кроз кожу. Такви људи обично имају кожни кожу, али се слабо испаравају, те с тога ни прање ни кунање нијесу бигни услови за добро здравље њихово.

Овим махом да сам рекао све што је од потребе, да пробудим пажњу нашега свијета на коју, — која се у нас обично доста занушта, — и да га приво-дим сматрати редовно прање коже, као један од главних услова за добро здравље и дуг живот.

(«Нар. Лијечити»).

*) Да није тога, којима би дјеце пропало у утроби оних, што носе кривошће и подобне француске врће.

100		110	
72	80		
60	80		
34	35		
36 25	32		
125	185		
2 50	3		
12			
7 25	8		
18			
13	17		
3	5		
90	97		
27	38		
16	16 4		
11 75	12		
13	12 4		
10 75			
10			
7 50	9		
7	8 5		
11	13		
14	14 3		
17 50	23		
14 50	16		
100	115		
125	130		
125			
47	90		
51	70		
10 20	12 5		
7 50	12		
50	66		
36	41		
41			
18			
16 50			
165	185		
70	100		
90	100		
60	95		
65			
60	6		
55	7		
28	35		
25	32		
13	25		
26	27		
65	89		
40 50	41		
60			
56	58		
30			
9			
8 50			
12	14		
31	48		
30			
12 25	13		
3 75	9		
2	18		
14	16		